

BÖLÜM 2

COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNDE BİRİNCİ BASAMAKTA GEBE VE LOHUSA İZLEMİ

Mine YURDAKUL¹

GİRİŞ

Yeni Koronavirüs Hastalığı (COVID-19) pandemi süreci, başta sağlık olmak üzere ekonomi, eğitim ve sosyal alanlarda hayatı doğrudan etkileyerek ciddi sorunlara yol açmış; kadın, erkek, genç, yaşlı tüm bireylerin yaşamlarında önemli etkileri olmuştur. Dünya genelinde COVID-19 vaka sayısı giderek artmaktadır (1). Kadınlar, bu süreçten daha çok etkilenen gruplar arasındadır. Pandemide genel olarak yaşanan sorunların yanı sıra kadınların, üreme sağlığı, gebelik, doğum ve doğum sonu dönemlerinde bakım ihtiyaçları tam olarak karşılanamamış, kesintiye uğramıştır (2-4). Gebelik ve lohusalık dönemi kadın hayatının önemli dönemlerinden olup pandemi sürecinde klinik olarak hassas bir grup olarak değerlendirilmektedir. Gebelikte meydana gelen fizyolojik değişiklikler gebeleri ve bebeklerini COVID-19'a daha yatkın hale getirmekte ve enfeksiyonun olumsuz sonuçları daha ciddi olabilmektedir. Tüm virüslerde olduğu gibi, COVID-19 virüsü de yeni nesillerin gelişmesine yol açan mutasyonlar meydana getirebilmektedir. COVID-19 virüsünün yeni alt türlerinden beşi endişe vericidir ve bu alt türler Alfa, Beta, Gama, Delta ve Omikron varyantları olarak adlandırılmıştır. Bu varyantlar önemli özelliklere sahiptir. Delta varyantının gebelikte daha ciddi hastalıklarla ilişkili olduğu, Omicron varyantının birçok ülkede hızla baskın varyant haline geldiği bilinmektedir. Omicron

¹ Doç. Dr. Mersin Üniversitesi, İçel Sağlık Yüksekokulu, Ebelik Bölümü, Ebelik AD.,
mnyurdakul@gmail.com

ve ev ziyareti süresince enfeksiyon önleme ve kontrol standartlarını sürdürmelidir.

SONUÇ

Yeni Koronavirüs enfeksiyonu, hızlı yayılan, henüz kesin tedavisi olmayan; aşılama ve koruyucu önlemler dışında başka mücadele yolu bulunmayan ve tüm dünyada yıkıcı etkisi olan ciddi bir salgına dönüşmüştür. Bu süreçte özellikli riskli grup olarak değerlendirilen ve sağlık hizmeti almada önceliği olan gebe ve lohusaların doğum öncesi ve doğum sonu bakım hizmetlerinden yeterince yararlanamadıkları görülmektedir. Ülkelerin mevcut sağlık altyapılarına uygun alternatif bakım modelleri geliştirilerek pandemi döneminde gebe ve lohusaların nitelikli sağlık hizmetlerine erişiminin desteklenmesi ve sürdürülmesi oldukça önemlidir. COVID-19 pandemisinin uzun dönemde anne, çocuk ve toplum sağlığına etkileri henüz bilinmemektedir. Bu konuda daha fazla araştırma, inceleme yapılması gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

1. World Health Organisation (WHO). *Weekly epidemiological and operational updates 2022*. (20/01/2022 tarihinde, <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/situation-reports,20> adresinden ulaşılmıştır).
2. Royal College of Midwives and Royal College of Obstetricians and Gynecologists. *Coronavirus (COVID-19) Infection in pregnancy, information for healthcare professionals. 2022,Version:14.3*. (17/01/2022 tarihinde, <https://www.rcog.org.uk/globalassets/documents/guidelines/2022-01-11-coronavirus-covid-19-infection-in-pregnancy-v14.3.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
3. T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. *COVID-19 (SARS-CoV-2 enfeksiyonu) solunum sistemi hastalıklarının yaygın olduğu dönemde sağlık kuruluşlarında gebe takibi*. (10/01/2022 tarihinde, <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-75284/covid-19-solunum-sistemi-hastaliklarinin-yaygin-oldugu-donemde-saglik-kuruluslarinda-gebe-takibi.html> adresinden ulaşılmıştır).
4. Kotlar B, Gerson E, Petrillo S. et al. The impact of the COVID-19 pandemic on maternal and perinatal health: A scoping review. *Reproductive Health*, 2021;10:1-39. doi:10.1186/s12978-021-01070-6
5. Kyle MH, Glassman ME, Khan A. et al. (2020). A Review of newborn outcomes during the COVID-19 Pandemic. *Seminars in Perinatology*, 2020;44:151-286. doi:10.1016/j.semperi.2020.151286
6. Vivanti AJ, Fellos CV, Provot, S. et al. Transplacental transmission of SARS-COV-2 infection. *Nature Communications*, 2020;11:3572-6. doi:10.1038/s41467-020-17436-6.
7. Diangeng L, Meiling J, Pengtao B. et al. Clinical characteristics and results of semen tests among men with coronavirus disease 2019. *JAMA Network Open*, 2020;3(5):e208292. doi:10.1001/jamanetworkopen.2020.8292
8. Pennanen-Iire C, Prereira-Lourenço M, Padoa, A. et al. Sexual Health Implications of COVID-19 Pandemic. *Sexual Medicine Reviews*, 2021;9(1):3-14.
9. Academy of Breastfeeding Medicine (ABM). *Considerations for COVID-19 vaccination in lactation*, (20/12/2021 tarihinde, <https://abm.memberclicks.net/abm-statement-considerations-for-covid-19-vaccination-in-lactation> adresinden ulaşılmıştır).
10. American College of Obstetricians and Gynecologist (ACOG). *COVID-19 vaccination considerations for obstetric-gynecologic care (Last updated December3,2021)*. (11/01/ 2022 tarihinde, <https://www.acog.org/clinical/clinical-guidance/practice-advisory/articles/2021/12/covid-19-vac>

- cination-considerations-for-obstetric-gynecologic-care adresinden ulaşılmıştır).
11. Gray J, Bordt EA, Atyeo C. et al. Coronavirus disease 2019 vaccine response in pregnant and lactating women: A cohort study. *American Journal of Obstetrics & Gynecology*, 2021;225:303.e1-17
 12. Portilla MRJ, Sotiriadis A, Chatzakis C, et al. Pregnant women with SARS-CoV-2 infection are at higher risk of death and severe pneumonia: Propensity score-matched analysis of a nationwide prospective cohort study (COV19Mx). *Ultrasound Obstetrics and Gynecology*, 2021;57(2) 224-231. doi: 10.1002/uog.23575.
 13. Rajkumar RP. COVID-19 and Maternal Health: A review of the existing literatür. *Asian Journal of Psychiatry*, 2020;52(102066). doi:10.1016/j.ajp.2020.102066
 14. Villar J, Ariff S, Gunier RB. et al. Maternal and neonatal morbidity and mortality among pregnant women with and without COVID-19 infection; The INTERCOVID multinational cohort study. *JAMA Pediatrics*, 2021;175(8):817- 826. doi:10.1001/jamapediatrics.2021.1050
 15. Chen L, Li Q, Zheng D. et al. Clinical characteristics of pregnant women with COVID-19 in Wuhan China. *The New England Journal of Medicine*, 2020;382(25):e100. doi:10.1056/NEJMc2009226
 16. Bellos I, Pandita A, Panza R. Maternal and perinatal outcomes in pregnant women infected by SARS-CoV-2: A meta-analysis. *The European Journal of Obstetrics & Gynecology and Reproductive Biology*, 2021;256:194-204. doi:10.1016/J.ejogrb.202011.038
 17. Gurol-Urgancı I, Jardine JE, Carroll F. et.al. Maternal and perinatal outcomes of pregnant women with SARS-CoV-2 infection at the time of birth in England: National cohort study. *American Journal of Obstetrics & Gynecology*, 2021;225:522.e1-11.
 18. Herman A, Fitelson EM, Berking V. Meeting maternal mental health needs during the COVID-19 pandemic. *JAMA Psychiatry*, 2021;78(2):123-124. doi:10.1001/jamapsychiatry.2020.1947
 19. Kotabagi P, Fortune L, Essien S. et al. Anxiety and depression levels among pregnant women with COVID-19. *Acta Obstetrica et Gynecologica Scandinavica*, 2021; 99(7):953–4. doi:10.1111/aogs.13928
 20. Jungari S. Maternal mental health in India during COVID-19. *Public Health*, 2020;185:97–8. doi:10.1016/j.puhe.2020.05.062.
 21. Rafaeli T, Hutchinson G. *The Secondary Impacts of COVID-19 on Women and Girls in Sub-Saharan Africa*. K4D Helpdesk Report 830. Brighton, UK: Institute of Development Studies. 2020.
 22. Bağlı İ, Öcal E, Yavuz M. et al. Maternal deaths due to COVID-19 disease: The case in a single center pandemic hospital in South east of Turkey. *The Journal of Obstetrics and Gynecology Research*, 2021;47(11):4067–4076. Doi:10.1111/jog.14928
 23. Mendez-Dominguez N, Santos-Zaldivar K, Gomez-Caro S. Maternal mortality during the COVID-19 pandemic in Mexico: A preliminary analysis during the first year. *BMC Public Health*, 2021;21:1297.doi:10.1186/s12889-012-11325-3
 24. Özceylan G, Kolcu G. *COVID-19'un Birinci Basamak Sağlık Hizmetlerine Etkisi*. İzmir, Meta Basım Matbaacılık Hizmetleri, 2020.
 25. Til A, Sütlü S. Effect of the COVID-19 pandemic on antenatal care behavior of pregnant women in Burdur, Turkey. *The Anatolian Journal of Family Medicine*, 2021;4(2):178–181. doi: 10.5505/anatoljfm.42744
 26. Aryal S, Shrestha D. Motherhood in Nepal during COVID-19 pandemic: Are we heading from safe to unsafe? *Journal of Lumbini Medical College*, 2020;8(1):1-2. doi:10.22502 /jlmc.v8i1.351
 27. Panagiotakopoulos L, Mayers TR, Gee J et al. SARS-CoV-2 infection among hospitalized pregnant women: Reasons for admission and pregnancy characteristics— Eight US health care centers. *Morbidity and Mortality Weekly Report*, 2020;69(38):1355-1359. doi: 10.15585/mmwr.mm6938e2
 28. Sağlık Bakanlığı. *Doğum Öncesi Bakım Yönetim Rehberi*. Yayın No: 925, Ankara: Sistem Ofset; 2018;1-40
 29. Peahl AF, Smith RD, Moning MH. Prenatal care redesign: Creating flexible maternity care models through virtual care. *American Journal of Obstetrics & Gynecology*, 2020;223(3):389e1-389.e10. doi:10.1016/j.ajog.2020.05.029.
 30. Larki M, Sharif F, Roudsari RL. Models of maternity care for pregnant women during COVID-19

- pandemic. *Eastern Mediterranean Health Journal*, 2020;26(9):994-998
31. Sağlık Bakanlığı(2021b) *COVID-19 pandemisinde sağlık kurumlarında enfeksiyon kontrol önlemleri*. (19/01/2022 tarihinde, <https://covid19.saglik.gov.tr/Eklenti/40282/0/covid19-saglikkurumlarindacalismarehberiveenfeksiyonkontrolonlemleripdf.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
 32. Centers for Disease Control and Prevention (CDC). *Evaluation and management consideration for neonates at risk for COVID-19*. (2020). (26/12/2021 tarihinde, <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/hcp/caring-for-newborns.html> adresinden ulaşılmıştır).
 33. Koçak V, Ege E. Doğum sonu mobil destek uygulamasının (bebek ve biz) geliştirilmesi. *Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences*, 2021;13(1):69-78. doi: 0.5336/nurses.2020-76773
 34. Juncker HG, Romijn M, Loth VN et al. Antibodies against SARS-CoV-2 in human milk: Milk conversion rates in the Netherlands. *Journal of Human Lactation*, 2021;37(3):469-476. doi: 10.1177/08903344211018185.
 35. Aydın R, Aktaş S. COVID-19 ve emzirme: Klinik uygulamaya yönelik bir derleme, *Türkiye Klinikleri Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2021;6(3):675-81. doi: 10.5336/healthsci.2020-80014
 36. Haykır N. Emzirme ve COVID-19. *Southern Clinics of Istanbul Eurasia*, 2020;31(Suppl):74-77. doi: 10.14744/scie.2020.90377
 37. World Health Organization (WHO). *Maintaining essential health services: Operational guidance for the COVID-19 context*. World Health Organization Department of Communications. (14/08/2021 tarihinde, https://www.who.int/publications/i/item/WHO-nCoV-essential_health_services-2020.2 adresinden ulaşılmıştır).
 38. International Federation of Gynecology and Obstetrics (FIGO). *COVID-19 Contraception and family planning – April 2020 guidance*. (21/01/2022 tarihinde, <https://www.figo.org/covid-19-contraception-family-planning> adresinden ulaşılmıştır).
 39. United Nations Population Fund (UNFPA). *Impact of the COVID-19 pandemic on family planning and ending gender-based violence, female genital mutilation and child marriage*. (07/01/2022 tarihinde, https://www.unfpa.org/sites/default/files/resource-pdf/COVID-19_impact_brief_for_UNFPA_24_April_2020_1.pdf adresinden ulaşılmıştır).
 40. American Society for Reproductive Medicine (ASRM). *patient management and clinical recommendations during the Coronavirus (COVID-19) Pandemic*. (15/01/2022 tarihinde, <https://www.asrm.org/globalassets/asrm/asrm-content/news-and-publications/covid-19/covidtaskforce.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
 41. Sağlık Bakanlığı, *COVID-19 Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi*. (19/01/2022 tarihinde, <https://covid19.saglik.gov.tr/Eklenti/41940/0/covid19-toplumdasalginyonetimirehberi-19112021pdf> adresinden ulaşılmıştır).
 42. World Health Organisation (WHO). *Global strategy on digital health 2020-2025*. ISBN 978-92-4-002092-4(electronicversion). (03/07/2021 tarihinde, www.who.int/doc/default-source/documents/gS4dhaa2a9f352b0445afbc79ca799dce4d.pdf adresinden ulaşılmıştır).
 43. Dhillion S, Dhillion P. Telelactation: A necessary skill with puppet adjuncts during the COVID-19. *Journal of Human Lactation*, 2020;36(4):619-621
 44. Feinstein J, Slora E, Bernstein H. Telehealth can promote breastfeeding during the COVID-19 Pandemic. *NEJM Catalyst*, 2021;1-11. doi:10.1056/CAT.21.0076
 45. Balcı N, Koçatakan P. COVID-19 gibi salgınlarda evde bakım hizmetlerinin önemi: Kısa bir bakış. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 2021;15(1):186-193.